

SABUNCUOĞLU ŞEREFEDDİN

180051

PROF. DR.
ŞABAN DOĞAN*

01 Haziran 2022

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

* İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, sabandogan@gmail.com

15. yüzyılın önemli hekimlerinden olan Sabuncuoğlu Şerefeddin'in hayatı ve eserleri hakkında bilgi vermeden önce ilk Türkçe tıp metinleri ve Sabuncuoğlu'nun da temsilcilerinden olduğu eski tıp anlayışının bilinmesi faydalı olacaktır.

Türkçenin ilk tıp metinleri Eski Uygurcaya çeşitli dillerden yapılmış çevirilerdir. Bir bölümü Reşit Rahmeti Arat tarafından yayımlanmış olan bu metinlerin, tercüme edildiği dillerdeki asılları alan uzmanları tarafından tespit edilerek çevirileri ile karşılaştırılmıştır. Arat tarafından neşredilen Eski Uygurca tıp metinlerinin Sanskritten tercüme edildiği, tercümeye temel olan eserlerin ise Aştāngāhṛdayasamhitā ve Yogasatāka olduğu ortaya konmuştur.

Anadolu'da şekillenip ilk örneklerini bu coğrafyada veren Oğuz yazı dilinin ve bu yazı dilini kullanan müellif/mütercim tabiplerin Eski Uygurca tıp metinlerinden haberdar olduklarına işaret eden bir metin ya da bilgi yoktur. Karahanlı Türkçesi ürünleri arasında doğrudan tıp metni olarak değerlendirilebilecek bir eserin izine de rastlanılmamıştır. Kutadgu Bilig ve Kuran tercümeleri ile yetkinliğini ortaya koyan Doğu Türkçesinin tüm dünyada tanınan ve eserlerinden faydalanan Ebubekir Muhammed bin Zekeriyā Rāzī (854-932), Fārābī (870-950), Bīrūnī (973-1051), İbn-i Sina (980-1037) gibi Türk kökenli tabipler tarafından tercih edilmemesi Türkçenin tıpta uzmanlık alan dili olarak görülmemesiyle ilgili olmalıdır.

İlk Türkçe tıp metinleri ve Türk tıp dili, Oğuz Türkçesi ekseninde değerlendirildiğinde ortaya çıkan tablo kısaca şu şekilde özetlenebilir: Orta Asya'dan göçen Oğuz kitlelerinin ana unsurunu teşkil ettiği Büyük Selçuklu ve Anadolu Selçuklu Devletleri, anadillerini devlet ve bilim dili olarak kullanmak yerine, hüküm sürdükleri coğrafyada hazır buldukları Farsça (daha çok diplomaside ve edebî metinlerde) ve Arapçayı (ağırlıklı olarak bilimsel metinlerde) tercih etmiştir.

Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılışını müteakip Anadolu'da, Beylikler Dönemi'nde, beylerin Arapça ve Farsça bilmemeleri Türkçenin bu dillerle rekabetinde en büyük avantajı olmuştur. Bu döneme kadar eserlerini, diğer bilim alanlarında olduğu gibi, Arapça ve Farsça yazan tabipler, beylerin destek ve teşvikleriyle Türkçe eser verme gayretine girmiştir.

Beylikler Dönemi, Türkçe için dönüm noktası olmuş, önceleri Arapça ve Farsça eser veren birçok tabip, bu dönemde Türkçe eserler yazmaya ve daha önce Arapça ve Farsça yazdıkları eserleri Türkçeye çevirmeye

502-523

Cumhuriyetin 100. Yılında 100 Türk Büyüğü : Bilgeler ve Bilginler,
haz. Vahit Türk, c. I, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2022.
İSAM DN. 294748.